

Sokół, Zofia

Seminarium naukowe "Poetyka i pragmatyka gatunków dziennikarskich" : Rzeszów, 2 października 1998 r.

Rocznik Historii Prasy Polskiej 2/1(3), 201-204

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zofia
SOKÓŁ

**Seminarium naukowe
„Poetyka i pragmatyka
gatunków dziennikarskich”**

(Rzeszów, 2 października 1998 r.)

(Academic Seminar “Poetics and Pragmatics
of Journalistic Genres”
[Rzeszów, 2nd October, 1998])

Organizatorami seminarium byli: Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Studium Dziennikarskie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Studium Dziennikarskie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Zakład Zarządzania Informacją i Mediami Wyższej Szkoły Zarządzania w Rzeszowie, działającej od roku akademickiego 1997/98 pod auspicjami Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

Seminarium odbyło się 2 października 1998 r. w lokalu Wyższej Szkoły Zarządzania z udziałem przedstawicieli uczelni wchodzących w skład organizatorów, autorów referatów z Bydgoszczy, Krakowa, Lublina i Rzeszowa, młodzieży studenckiej — Studium Dziennikarstwa i szkolnej — z autorskiej klasy dziennikarskiej z VI Liceum Ogólnokształcącego w Rzeszowie.

Tematyka wygłoszonych referatów ogniskowała się wokół form i gatunków publicystycznych: głównie twórczości Stefana Kisielewskiego, Ryszarda Kapuścińskiego i w dyskusji także Melchiora Wańkowicza; gatunków dziennikarskich występujących najczęściej w mediach: reportażu, felietonu, paszkwilu, informacji, jak również form literackich, bądź zapożyczonych z literatury.

Seminarium otworzył dr Krzysztof Kaszuba, dziekan Wyższej Szkoły Zarządzania, w której po raz pierwszy w roku akademickim

1998/99 zaczął działać Zakład Zarządzania Mediami. Przywitał zebranych i wprowadził w problematykę obrad. Seminarium przed południem prowadziła prof. dr hab. Teresa Sasińska-Klas, dyrektor Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pierwszy referat pt.: *Gatunki prasowe a formy powieściowe w publicystyce — uwarunkowania sąsiedzkie* — wygłosiła prof. dr hab. Maria Woźniakiewicz-Dziadosz (UMCS Lublin), wskazując wiele przykładów na współlistnienie gatunków powieściowych i prasowych, jak również na to, że media coraz chętniej sięgają po formy beletrystyczne.

Kontynuacją, a jednocześnie rozwinięciem i uzupełnieniem tego tematu, było wystąpienie dra Andrzeja Kaliszewskiego (UJ Kraków — Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej) pt.: *Wpływ gatunków literackich na gatunki dziennikarskie*, które autor wykazał na przykładzie liryki we współczesnej literaturze.

Następne wystąpienie — dra Edwarda Chudzińskiego (WSP Kraków — Studium Dziennikarskie) pt.: *Między pamfletem a paszkwilem* dotyczyło „felietonu pamfletem podszytego” — nowego rodzaju dziennikarskiego używanego w walce politycznej, zwłaszcza w prasie i literaturze drugiego obiegu.

Kolejny referat: *Felietony Kisiela w okowach cenzury PRL* wygłosił mgr Mirosław Ryszkiewicz (UMCS Lublin), pokazując historię, uwarunkowania polityczne i mechanizm działania Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (od 1981 r. Głównego Urzędu Publikacji i Widowisk), w Polsce na przykładzie twórczości publicystycznej Stefana Kisielewskiego i jego cotygodniowych felietonów w „Tygodniku Powszechnym” oraz utarczek z urzędnikami GKPPiW. Felietony, lub ich fragmenty zakwestionowane przez cenzurę, funkcjonowały w drugim obiegu, przepisywane ręcznie, kopowane, upowszechniane, czytowane i dyskutowane przez czytelników, wielbicieli popularnego „Kisiela”. Odegrały one dużą rolę społeczną, kulturalną i polityczną w tej szczególnej i niepowtarzalnej atmosferze społecznej, jakiej już nie spotykamy po 1989 roku.

Tę przedpołudniową część seminarium zakończyła żywa dyskusja, w której udział wzięli autorzy referatów i uczestnicy: prof. M. Woźniakiewicz-Dziadosz, dr A. Kaliszewski, dr E. Chudziński, prof. Teresa Sasińska-Klas i dr Kazimierz Wolny (WSP Rzeszów — Studium Dziennikarskie) — organizator seminarium.

Dyskusja toczyła się wokół gatunków medialnych — własnych i zapożyczonych z literatury, głównie gatunków oralnych i ich oddziaływaniu na odbiorców, o ich większej i łatwiejszej przyswajalności niż gatunków pisanych, które wymagają odczytywania — a więc tej umiejętności i czasu, o gatunkach literackich w służbie publicystyki, języku medialnym, roli fabuły powieściowej i jej oddziaływaniu na czytelników.

Po południu wygłoszono jeszcze pięć referatów o tematyce bardziej zróżnicowanej niż wcześniej, odbyła się również dyskusja. Obrady te prowadził dr Edward Chudziński.

Referat o *Reportażu antymedialnym* na przykładzie twórczości Ryszarda Kapuścińskiego wygłosił mgr Zbigniew Bauer (WSP Kraków — Studium Dziennikarskie). Autor podkreślił wkład twórczości R. Kapuścińskiego — publicysty, kulturoznawcy i obserwatora kultury medialnej, autora reportaży tłumaczonych na 50 języków świata w rozwój reportażu jako gatunku dziennikarsko-literackiego. Autor referatu starał się zaklasyfikować twórczość R. Kapuścińskiego do literatury lub do dziennikarstwa, znajdując argumenty i przykłady za jednym lub drugim rodzajem, gdyż granica jest płynna. Ukształtowana przez media mentalność odbiorcy jest inna, niż poprzednich pokoleń, z czym liczy się R. Kapuściński, który bierze pod uwagę znak i symulację, rzeczywistość i fikcję. Referat zakończył się refleksją, że media wytworzyły, czy też zastąpiły rytuał społeczeństw pierwotnych, stając się imitacją demokracji i równości społecznej.

Odmienny tematycznie był referat dr Zofii Sokół (WSP Rzeszów) pt. *Nowy gatunek prasowy: gazetki szkolne*. Masowo one powstawały po 1989 roku w Polsce, referat oparł się na przykładzie szkół Rzeszowa i województwa rzeszowskiego, gdzie w latach 1989–1995 ukazało się 188 nowych tytułów. Wydawcami są szkoły podstawowe, średnie, samorządy szkolne, uczniowskie, klasy autorские, biblioteki szkolne, świetlice, organizacje młodzieżowe. Znacznie obniżył się wiek redaktorów: o ile dawniej gazetki szkolne występowały tylko w szkołach średnich, to w badanym okresie do działalności wydawniczej przystąpiły I i II klasy szkoły podstawowej, a nawet w dwóch przypadkach — przedszkola, klasy zerowe. Omówiono również technikę wydawniczą, zawartość treściową tego nowego gatunku prasowego, jak również jego rolę i funkcje wychowawcze.

Reportaż telewizyjny stał się przedmiotem badania mgra Mariusza Guzka (WSP Bydgoszcz) w referacie pt.: *Nowe formy reportażu* —

dokumentu telewizyjnego. Autor analizował zagadnienie, czy w ogóle istnieje reportaż telewizyjny, czy jest to raczej dokument filmowy, który w praktyce jest traktowany jako wyższa forma twórczości telewizyjnej, bardziej zasługująca na szacunek i uwagę odbiorców. Na podstawie wieloletniej praktyki w telewizji autor zaobserwował, że „dokument nobilituje — zaś reportaż degraduje” dane zagadnienie. Reportaże i dokumenty telewizyjne informują o nastrojach społecznych i problemach nękających ludzi, są łatwe w odbiorze i niezwykle popularne.

Kolejny referat: *Informacja dziennikarska wczoraj — dziś — jutro*, został opracowany przez spółkę autorską: dr Elżbietę Saw-Czajkę i redaktora Krzysztofa Czerwieckiego (PAP Lublin), dotyczył stanu aktualnego i przyszłości podstawowej wypowiedzi dziennikarskiej, jaką jest w mediach informacja.

Ostatni referat dr. Wojciecha Furmana (WSP Rzeszów — Studium Dziennikarskie) to *Ewolucja gatunków dziennikarskich jako przejaw zmian funkcji prasy (1973–1998)* na podstawie analizy treści roczników „Tygodnika Powszechnego” i „Polityki” za wymienione lata. Analizując dobór treściowy, zawartość, szatę graficzną i wygląd zewnętrzny obu tygodników, autor doszedł do wniosku, że wraz ze zmianami politycznymi i społecznymi zmieniła się formuła wydawnicza, szata graficzna, wygląd zewnętrzny, sposób wypowiedzi prasowej, dobór treściowy i wiele innych cech.

Popołudniowa dyskusja była niezwykle ożywiona i głos wielokrotnie zabierali autorzy wystąpień: mgr M. Guzek, mgr Z. Bauer, dr W. Furman, dr K. Wolny, prof. M. Woźniakiewicz-Dziadosz i inni, ogniskowała się wokół reportażu R. Kapuścińskiego, M. Wańkowicza, felietonów S. Kisielewskiego, reportaży telewizyjnych i drukowanych itp. Każdy z dyskutantów miał własny obraz i stosunek do twórczości tych publicystów. Omawiano również zjawisko stopniowego przekształcania się form dziennikarskich w literackie i na odwrót, zapożyczanie literackich form wyrazu przez media obrazowe. Zastanawiano się również, czy media, zwłaszcza formy internetowe, wesprą stare gatunki, czy też powstaną nowe, z nową formą przekąźnikową.

Organizatorzy zapowiedzieli druk referatów oraz głosów w dyskusji.